

Process Jiřího z Lobkovic.¹⁾

Napsal Max Dvořák jun.

Dějepis má svá oblíbená themata; jsou to především události, jež dráždí fantasi. Pád Lobkovicův budil již v době své sensaci. Šlechtic katolík, jeden z předních rádců císařových byl postaven před soud; ale obžaloba nestačila k jeho odsouzení, i byl bez rozsudku uvržen do vězení. Bylo to něco neslýchaného, a není divu, že Michal Aitzing věnoval Lobkovicovi větší díl zvláštní relace.²⁾ Další osudy Lobkovicovy, dlouhé vězení jeho, tajemná smrt a duchaplné apologie obestřely život jeho tragickým nimbem, za velkým trestem hledala se velká vina. Nyní ovšem již dlouho žádný vážný historik nevěří v dalekosáhlost plánů Lobkovicových,³⁾ ale process zajímá nás přece. Zevní dějiny processu jsou známy, byly často již zpracovány. Ale vznik processu, příčiny jeho a precisování místa, jež mu náleží v dějinách vývoje stavovského v Čechách, vyžaduje vždy ještě konečného slova. Tomek píše: »Mezi tak zvaným krvavým sněmem r. 1547 a stavovskými bouřemi v první čtvrti 17. století leží událost, která se k oněm dvěma ani hlučností děje ani důležitostí následků přirovnati nedá, nicméně však zajímá jakožto důkaz, že *popudy, z nichž onyho bouře vzešly, nikdy mezitím docela nezanikly*; spiknutí totiž Jiřího a Ladislava z Lobkovic na sněmu léta 1593.«⁴⁾ Podle toho by process Lobkovicův a rozvedený sněm r. 1593 souvisel s vývojem hnutí stavovského, jež vedlo k r. 1547 a později k bitvě na Bílé Hoře. Ale tomu jistě není tak. Rovněž by však bylo nesprávné, hledat v processu událost čistě privatní, boj o snahy ctižádostivého jednotlivce. Příčiny leží jinde, hlouběji, kritický rozbor processu ukazuje, že tu nejde ani o nezdařenou akci stavovskou, ani jen o sněm r. 1593 a prohlédnutí intriky, již podnikl Lobkovic, chtěje státi se nejvyšším purkrabím, nýbrž o pád dvorské kliky, jež po léta již využívala slabé vlády Rudolfovy, a jejíž míra konečně byla dovršena. Tato klika chce r. 1593 použití vyšlapané cesty, vymáhati koncesse na císaři odpiráním daní, a to činí process nesmírně zajímavým. »Sněm propůjčuje nejdůležitější své zbraně k účelům dvorské kliky,« tak zněl by nadpis této kapitoly v dějinách vývoje stavovského v Čechách, jichž posud nemáme.

¹⁾ Viz referát o »Sněmích českých« v Č. Č. H. II. 186. a n. — ²⁾ Kurtzer, walrhafter und eigentlicher bericht . . . Sr. *Stieve*, Über die ältesten halbjährigen Zeitungen, Abh. d. bayr. Ak. XVI. — ³⁾ Tupetz v referátu o »Sněmích Českých«, H. Z. 77, str. 138. — ⁴⁾ Č. Č. M. 1853, 215.

Předmět zajímá nás také methodologicky. *Posavadní práce opírají se hlavně o oficiální vyličení processu, o soudní akta a kladou Lobkovicovi to za vinu, co se mu tu za vinu přičítá.* První otázka, již si tu třeba předložit, je: byla vina, pro niž byl Lobkovic obžalován, příčinou jeho trestu? Mluví soudní akta pravdu? Ze soudníků nikdo o tom nepochyboval, že sněm v únoru r. 1593 nebyl jedinou a hlavní příčinou processu, a že obžaloba zatajuje, proč Lobkovic upadl v nemilost. Agent Fuggerů píše častěji, že se o příčině uvěznění Lobkovicova nemůže nic dovědět, a v pamětech litoměřických Jana Nožře čteme k r. 1594, že provinění jeho ne každému povědomo jest. Zatajovalo-li soudní jednání pravou příčinu processu, nedověděli se ani benátské vyslanci nic více, z jichž týdních zpráv se mnoho nového nedovídáme. Ale není to divno, nebyli vždy nejlépe zpraveni. Lépe byl asi informován papežský nuncius, jehož zpráv jsem bohužel nemohl použiti. Rozumí se samo sebou, že na veřejnost, do novin neproniklo nic o podstatě processu.

Druhým processem jsou obě apologie Lobkovicovy. Velmi důmyslně a z příčin, jež později vyniknou, se staví na stanovisko oficiálního processu. Byli bychom odkázáni na rozbor těchto pramenů, jímž bychom dospěli jen k negativnímu výsledku, kdyby se nebylo náhodou zachovalo několik konceptů z korespondence císařovy, které umožňují pozitivní vyličení processu. Tím je dán postup mé práce. V prvé řadě pokusím se o rozbor oficiálního vyličení processu a apologií.

Na základě těchto pramenů zdá se průběh processu, chování Lobkovicovo a apologie nevysvětlitelnými. Císař připravoval veliký process. V konceptech státního archivu ve Vídni jsou zachována jména svědků, kteří měli býti předvoláni.¹⁾ Jsou to jména jiná, než jsou obsažena v seznamu uveřejněném v »Sněmích českých«. Z toho patrně, jakého rozsahu měl process nabýti. Ale náhle císař od processu upouští. Z jakých příčin? Jistě ne proto, že by byl přijal Lobkovic na milost. Byl by tu dal rozsudek přes to pronést. Ale místo rozsudku byl Lobkovicovi předložen revers k podepsání, v němž se přiznává, že se proti císaři těžce provinil a že má býti trestán za to doživotním vězením a ztrátou všech statků. Lobkovic reversu nepodepsal. Léta prodlel ve vězení a konečně vydává prostřednictvím přátel apologii, jež, opírajíc se o neprovedený process, ostře vystupuje proti císaři a dokazuje nezákonnost jednání jeho proti Lobkovicovi. Lobkovic nemohl nevědět, že mu apologie v nejbližší době spíše u císaře uškodí než prospěje. Z toho všeho mohli bychom souditi, že byl Lobkovic odsouzen bez viny, a že jednání jeho vzniká z přesvědčení utrpeného bezpráví; ale tomu odpírá vše, co ostatně o něm víme. Jak vysvětlíme tyto nesrovnalosti?

¹⁾ B. 8.

V státním archivu vídeňském je zajímavý koncept dobrozdání nejspíše prokurátora královského, kterých článků zřízení zemského by se mělo proti Lobkovicovi užiti.¹⁾ Je z něho patrné, že se na dvoře nevědělo, jak by se mělo proti Lobkovicovi vystoupiti, co by se mu mělo klásti za vinu. Z konceptů předvolání svědků, jichž je v státním archivu mnohem více, než jich je ve »Sněmích« uveřejněno, je patrné, že měla obžaloba v první řadě Lobkovicovi klásti za vinu přípitek na zdraví nového českého krále v Kopistech při hostině pronesený. Ale obžaloba o tom mlčí. Velmi podivné a nápadné je vyslýchání pražských Židů, o němž se v mnohých současných pramenech zmínka činí. Určitější zprávy o tom dovidáme se z výpovědí Jana Pikharta ze Zeleného Oudolu.²⁾ Týkají se sice Ladislava z Lobkovic a obchodů jeho s Židy, ale v podobném směru dalo se asi vyslýchání v příčině Jiřího z Lobkovic. Z výpovědí těch je patrné, že šlo o to, Lobkovicům dokázat lichvářské obchody, jež se dle snesení sněmu r. 1575 trestaly až i ztracením cti, hrdla a statků. A z latinské apologie se dovidáme, že po odvezení Lobkovic na Líčkov byl process proti němu obnoven, ale že se nenalezlo dosti svědků.³⁾ Z toho je již patrné, že Lobkovic neměl býti odsouzen pro březnový sněm. Hledala se vina, jež by stačila k jeho odsouzení. Průběhem processu se ukázalo, že to, co mu konečná obžaloba kladla za vinu, události rozvedeného sněmu nestačí k jeho odsouzení.

Obžaloba viní Lobkovic z toho, že měl hlavní účastenství ve skládání stížného spisu, jenž byl na sněmu předčítán, že mluvil nevážně o králi: že s ním posavad v maškarě chodil a na obouch ramenách nosil, však že již takovou maskaru z sebe složiti a týž sněm mnohem jináč než posavad řídití chce, a konečně, že nevyčkav královské resoluce, sněm rozvedl. Nejvyšší hofmistr byl úředníkem zemským, náležel k stavům země. Publikování stížností a odpírání daní bylo rozhodně praerogativou stavovskou, zvyklým právem, jež stavové praktikovali již z dob starších. V stížném spisu z r. 1593 žádali, aby bylo ve sněmu předčítáno potvrzení privilegií jejich, a stěžovali si, že úřad nejvyššího purkrabství zůstává dlouho neobsazen. Ostatní stížnosti byly podřízeného druhu. Stalo se téměř modou v Německu a jinde, ovšem i v Čechách, projednávání daní činiti odvislým od projednávání opposičních stížností. V proposici sněmovní žádal císař povolení daní *na tři léta*. Podobný požadavek vzbudil již r. 1585 velkou bouří. Stavové obávali se, že, povolí-li daň na tak nezvykle dlouhou dobu, že tím bude přerušeno pravidelné svolávání sněmu.⁴⁾ Proto odmítavé stanovisko stavů r. 1593 nikterak nebudilo překvapení, týdenní zprávy referují

¹⁾ B. 8. — ²⁾ Sněmy VIII. 177. — ³⁾ Str. 182. a n. — ⁴⁾ Sr. Gindely, Gesch. d. böhm. Brüder II 289.

o něm jako o věci všední. Ani články stížného spisu neobsahovaly nic nebývalého. Tak žádali r. 1565 stavové o potvrzení privilegií a stěžovali si, »že úřad purkrabství kraje Hradeckého již dosti dlouhý čas prázdný zůstává, skrze což soud ten v kraji Hradeckém nařízený pro pohodlí lidské se nedrží, i také osoba jedna z úředníků v soudu zemském ubývá, aby J. M. C. takový ouřad, což J. M. C. nejdřív možné jest, hodnou osobou podle starobylého pořádku a též privilegií a obdarování toho kraje Hradeckého opatřiti ráčil.«¹⁾ Tutéž stížnost opakovali na sněmu r. 1568.²⁾ Neosazení úřadu nejvyššího purkrabství bylo ještě daleko více důvodem k stížnosti.

Rozvedenému sněmu r. 1593 podobal se velmi sněm r. 1574. Stavové odpověděli náměstkovi císařovu arciknížeti Arnoštovi přímo ústy nejvyššího purkrabí Viléma z Rožmberka: »Und haben also die drei stände diese; zu vermelden gebeten, die F. Dt. wollen ihr mit weiterer handlung und repliciren verschonen«, a hrozili opposicí na příštím sněmu: »solte nun dieser landtag also unverrichter ding zergehen und zu keinem beschluss komben, das wär umb eines künftigen landtags nit guet.«³⁾ Na příštím sněmu od 14.—22. června stavové celkem dosáhli, čeho chtěli; císař ustoupil od svých požadavků. Byla to jen přehra k sněmu r. 1575.

Ani poměry politické nemohly býti důvodem, aby se proti opposici stavovské vystupovalo ostřeji než jindy. Nemůže býti o tom řeči, že by rozvedení sněmu ohrožovalo vládu Rudolfovu. Murad III. prohlásil válku teprve 13. srpna. R. 1594, kdy nebezpečí turecké ještě vzrostlo, byl by se říšský sněm bez mála rozešel bez výsledku.⁴⁾ Kurfirst Fridrich IV. svolal protestanty do Heilbronn, a tu bylo sneseno 26. března nepovolovati císaři pomoci proti Turku, pokud nebudou projednány jejich stížnosti. Téhož roku rozhlašovali kalvinisté bez ostychu, že nemají příčiny a práva bojovati proti Turku.⁵⁾ V stížném spisu falckých bylo obsaženo vybídnutí, aby kontribuce nebyla obrácena proti Turku, nýbrž k vlastní obraně. Spis oplýval nadávkami, později byl ovšem poněkud zmírněn a tak předložen dne 26. června císaři. Sněm nedbal spisu, proto protestovali falctí proti jeho snesení, a totéž se opakovalo r. 1597. To, co se dalo na říšském sněmu, opakovalo se v malém v teritoriích. Stížné spisy stavů dolno- a hornorakouských mluví ostřeji než stížný spis z r. 1593.⁶⁾ A nedálo se to jen se strany protestanské. R. 1598 vystoupil arcibiskup Solnohradský Wolf Dietrich proti požadavkům císařovým a dokazoval, že daň proti Turku není takovou nutností, jak líčí císařská proposice. Slova jeho nalezla tím větší víry, poněvadž byl uherským událostem na blízku.

¹⁾ Sněmy III. 133. — ²⁾ Tamtéž 201. — ³⁾ Sněmy IV. 14. — ⁴⁾ Stieve, Briefe und Acten I. 233. — ⁵⁾ Janssen, V. 115. — ⁶⁾ Sr. Ritter, Quellenbeiträge zur Geschichte Kaisers Rudolf II. S B. d. Münchn. Ak. hist.-phil. Classe 1872.

Z těchto důvodů nemohl císař vystupovati proti Jiřímu z Lobkovic pro události březnového sněmu, nemohl a nesměl z processu činit otázku stavovskou. Proto se podle návrhu tajné rady obžaloba proti Šebestianu Vřesovcovi a Ladislavu z Lobkovic opírala hlavně o to, že spis byl vydán sice jménem pánů a rytířstva království Českého, ale »ježto jest vuobec vědomý, že jsou o něm všickni páni a rytířstvo z vobce království Českého, věrní poddaní naši, nevěděli, za kteroužto příčinou neměli jsou tak proti a mimo vědomí jich všickni páni a rytířstvo království Českého v ténnž sporu podpisování, ani takový spis s tím podpisem podáván býti proti těžké zřízení zemským záповědi.«¹⁾ V druhé řadě si teprva všímá obžaloba jednotlivých článků stížného spisu, kladouc jim za vinu, že jimi »v mocnost královskou vkročeno a vsaženo.« Ve skutečnosti se tato obžaloba vyvracela faktem, že se většina sněmu rozjela, že odepřela daně a tím projevila souhlas se stížným spisem.

Vřesovec svedl vše na Ladislava z Lobkovic, a Lobkovic ujel ze země. Tím byla první perioda processu velmi dobře vyřízena. Odpadly důkazy, za důkaz vzat útěk. Není pochyby, že Ladislav z Lobkovic ujel ze země na pobídnutí bratra svého, jenž právem mohl souditi, že útekem Ladislavovým odpadne hlavní důvod processu, jenž tím se ukončí. Před útekem svým zaslal Lobkovic k soudu list, v němž opírá se o dobré právo své, totiž o to, že stížný spis byl složen »*bona intentione et guten der stände und dieses kunigreichs*« a naprosto ne tajně a bez vědomí stavů.

Mezitím však sešel se v říjnu znovu sněm, a tu získal císař základ provedení processu proti Jiřímu z Lobkovic. Podařilo se mu pohnouti stavy, že odřekli se opposičního stanoviska na předešlém sněmu projeveného a tím také konsolidace s autory spisu. Proposice císařská žádala, aby stavové zjevně prohlásili: »Aby netoliko často psaným stavuom království tohoto, nýbrž také všemu světu známé a vědomé bylo, že jest se v tom ve všem J. M. Cké. vysoce a velice ublížilo.«²⁾ Z této žádosti je patrné, jak šlo císaři o to, aby se ujistil stavů, aby bylo všude známo, že nejde o potrestání odporu stavovského, nýbrž jen o Jiřího z Lobkovic. A stavové prohlásili: »Aby J. M. Cká. o tom nikoliv smejšleti neráčil, aby stavové věrní poddaní J. Mti. o tom spisu pokoutním, od některých osob bez sněmu obecního a jich společného snešení sepsaném a při začátku minulého sněmu poddaném, dříve než jest zjevně přečten byl, jakou vědomost míti a sobě do J. M. Cké., krále a pána svého nejmilostivějšího, poněvadž k tomu nižádné příčiny nemají, co nejméně stěžovati měli.«³⁾

A tu teprve — téměř po roce — zvedl císař veřejný process proti Lobkovicovi. Z předchozího je patrné, proč tak dlouho

¹⁾ Sněmy VIII 94. a 100. — ²⁾ Sněmy VIII. 120. — ³⁾ Tamtéž 137.

s obžalobou odkládal. Lobkovic sám byl jí v nejvyšší míře překvapen, neboť jí nečekal, tak byl si své věci jist. Z konceptu, na němž císař vyčítá provinění Lobkovicova, dovidáme se, že císaři přímo hrozil, že vznese svoji záležitost na své spoluinteressenty, t. j. na stavy. A slabý císař se bál, že hrozba ta stane se skutkem, bál se až do smrti Lobkovicovy. Skutečně také již sesazení Lobkovice s úřadu bez předchozího rozsudku budilo velikou nelibost mezi stavy. Přes snesení říjnové bylo třeba největší opatrnosti. Nebylo pochyby, že se Lobkovic pokusí věc vznést skutečně na stavy, učiniti z processu otázku stavovskou. Tím bylo jeho vystupování dáno. Popírá rozhodně, že by se chtěl s císařem dávat v nějaké soudy, ale tím, z čeho jej obžaloba viní, že vinen není; t. j. proti císaři se neprovinil a nechťl proviniti a pro stížný spis nemůže býti odsouzen. To je stanovisko, jež podržel až do smrti. Dal se císaři, ale úředníkům k němu vyslaným, aby se přiznal k vině své, odpověděl: »Bůh mne toho uchovati rač, abych měl k tomu všemu, což do téhož obeslání doloženo jest, a čím vinen nejsem, se přiznávatí.«¹⁾

Jen tak možno vysvětliti podivný průběh processu. Bylo již řečeno, že ani zdaleka nebyl projednán v tom rozsahu, jak byl připravován. Rozsudek proti Lobkovicovi byl sice pronesen, ale císař neodvážil se dáti ho publikovati.²⁾ Revers, který byl Lobkovicovi předložen k publikování, měl nahraditi rozsudek. Lobkovic měl se veřejně přiznati k své vině a tím vzíti si možnost, dále dovolávati se práva svého a toho, že se na únorovém sněmu r. 1593 nic nestalo, zač by kdo, a tím méně jen on, mohl býti trestán. Ale Lobkovic reversu nepodepsal, a tak se tichý boj vleče dál. Konečný rozsudek byl pronesen až 29. ledna. Byl již zbytečný, neboť trest, jež vyměřoval, byl již vykonán. Vřesovec byl téměř úplně trestu prost, Ladislav z Lobkovic byl trestán ztrátou cti, hrdla a statků, Jirí z Lobkovic doživotním vězením a ztrátou statků. Tento trest překvapuje; podle obžaloby byla vina Jirího táž jako Ladislavova, ba větší; a oba žádali císaře o milost. R. 1606 pohybuje se Ladislav Lobkovic volně v Cechách.³⁾ Již r. 1598 byla mu odpuštěna část pokuty, po vyjití apologie byl nějaký čas vězněn, r. 1608 propuštěn, čímž si chtěl císař přízeň stavů zjednat, r. 1609 přijat úplně na milost.⁴⁾ Proti tomu trest Lobkovicův vždy více zostřován. Proč nepropustil císař Lobkovice na svobodu nebo nedal ho odpravit?

V současných pramenech nalezneme dostatečnou odpověď. V relaci Fuggerovské ze dne 19. dubna 1594 čteme: » — hab E. Gn. ich

¹⁾ Rkp. roudnické kn. VI. F. f. 7. — ²⁾ Sněmy VIII. 207. — ³⁾ Latinská apologie 160. Skála ze Zhoře I. 89. — ⁴⁾ Šlechtický archiv ve Vidni. Č. 15. fol. 650.

allein zu untertänigen bericht uf ihren bevelch usführlich vermelden wollen; sonst hört man alhie nit gern von diesen sachen reden, dann die böhemische herren und die von der ritterschaft seint teils etwas schwierig und dörfen etliche fürwenden, als ob der Gorg Popel seiner entschuldigung nach *alles allein seinem vaterland und der böhmischen stand zum bessten getan und gehandelt hätte und dass man mit seinem exempl schier zu weit gegriffen und ihnen an ihren privilegien, die sie vor anderen untertanen und königreichen gegen ihren herrn und könig haben sollen, etlichen massen perjudiciert hätte.*» Process budil tedy skutečně nelibost stavů. Z téže relace dovidáme se, že se přední z pánů opřeli proti tomu, aby byl Lobkovic prohlášen za bezectného. Chápeme, proč císař nechtěl, nemohl dáti popraviti Lobkovice. Rod Lobkoviců byl jedním z nejmocnějších a nejbohatších v Čechách. Process neměl býti otázkou stavovskou, ale násilným rozřešením mohl se jí náhle státi.

Osud Lobkovicův neupadl ani později u stavů v zapomenutí. Zpráva benátského vyslance ze dne 9. ledna 1596 vypravuje, že páni a rytíři stále ještě poukazují k jeho trestu, a že hlavně konfiskace jeho statků budí všeobecnou nespokojenost.¹⁾ V r. 1599 chce císař usmířiti pány rozhněvané pro trest uvalený na Jiřího z Lobkovic,²⁾ a z relace z r. 1601 se dovidáme, že od doby processu Lobkovicického se datuje nespokojenost stavů českých.³⁾

Po desítiletém věznění odhodlal se Lobkovic k poslednímu rozhodnému kroku. Appelloyal v processu svém na veřejnost. Ale prve pokusil se ještě hrozbou pohnouti císaře k povolnosti. Dal sepsati německý výťah z apologie, jenž byl dodán císaři s listem autora apologie Cluveria.⁴⁾ V listu tom čteme: »Přečtete bedlivě apologii a dobře uvažujte, co z ní, co z ní dobrého a co zlého, od

1) ... L'imperatore ha disegnato di mandare Adam Popel in Polonia et poi anco in Transilvania, come già scrissi alla Serenità Vostra, Luigi Popel in Moscovia et Sdengo Popel alli principi di Germania. Dicendosi che Sua Maestà si serve di questi soggetti per monstrar di averli cari et di confidar in loro, ma che veramente lo faccia per tenerli lontani dalla Boemia, sentendosi pur ancora diverse voci et de i baroni et di vassalli per li quali si dolgono della condemnatione già fatta contro Georgio Popel, che era prefetto di questo regno. Vi concorrono poi le lamentationi de i popoli, che gridano d'esser troppo gravati, et le querele delli Signori li quali alle volte rinfacciano li ragionamenti che fanno fra loro il numero di castelli, che Sua Maestà come proprii possede (nel la Boemia, poichè tenendo quelli delli quali fu spogliato Georgio Popel sopra detto con altri, che haverà, viene ad acceder quella quantita, che per le leggi et per le constitutioni solamente deve havere. ... Hurmuzaki, III. 2. 161. — ²⁾ 1599, září 25. Praha. Desiderando S. Mta. C. di reconciliarsi gl'animi di questi baroni di Bohemia et specialmente della casa Poppel molto principale, esacerbata per la pene data già à Giorgi Poppel et per i sospetti mostrati da lei altre volte della lor fede, ha eletto ultimamente il sr. Christoforo et il sr. Sdenco Poppel... *Stieve*, Die Verhandlungen über die Nachfolge Rudolfs II. Abh. d. Münchn. Ak. 15. — ³⁾ Tamtéž. — ⁴⁾ Arch. roudnický. E 9. 115.

koho a komu pojde! Uvažte, či náklonosti pozbyti, či udržeti chcete! Mysl všech bude jistě pobouřena . . . Chcete-li se nyní ještě s lepším poraditi, učinite to a uvažte věc dobře! Můžete posud, chcete-li, pokud apologie není uveřejněna, všemu zabrániti. Neboť přísahám při Bohu a při spáse své duše, že apologie byla tajně vytištěna, mou rukou korigována, všechny výtisky že posud byly v úplné tajnosti chovány. Změní-li císař smýšlení své, ustoupí-li od bývalé krutosti, propustí-li Lobkovice z vězení a statky mu navrátí, přísahám na písma svatá, že všechny výtisky císaři předám, nikdy nikomu o ničem se nezmíním a vše v tajnosti uchovám. Lhůtu dávám vám 35 dnů. V desíti dnech se můžete dosti uraditi, a ve dvaceti ostatních mi může býti vaše snesení oznámeno . . . Po 35 dnech odevzdám apologii veřejnosti . . . Ještě před velikonočí bude 500 výtisků českého překladu rozšířeno v Čechách. Beru Boha a lidi za svědky, že, vznikne-li z toho co zlého, že vina padne na vás . . .»

Účel apologie je tedy patrný. Měl odhaliti všemu světu nezákonnost jednání proti Lobkovicovi; měl způsobiti bouři stavovskou. Hrozba Cluveriova zůstala bez výsledku, nepronikla ani k císaři,¹⁾ apologie byla r. 1605 v opisech rozšířena a r. 1606 tiskem vydána. Poslední prostředek Lobkovicův se minul celkem s účinkem. Stavové byli sice v nejvyšší míře rozhorčeni proto, jak bylo nakládáno s Lobkovicem, a zdálo se, že apologie způsobí propuknutí všeobecné nespokojenosti,²⁾ ale nestalo se to. Události vídeňského sjezdu otevřely příliš novou perspektivu na všech stranách, a pře Lobkovicova brzo ustoupila do pozadí.

Osud Lobkovicův byl tím rozhodnut. Tu teprve upouští od stanoviska, o něž se opíral v procesu a po celou dobu vězení: »er wolle die sachen mit der apologien dahin richten und in brunnen fallen machen und für aller welt gern für ungerecht angesehen sein, wann er nur I. Kais. Mt. gnad und gunst habe.«³⁾ Císař chtěl jej dáti mučiti, aby prozradil, od koho má některé údaje v apologii obsažené. Proti tomu postavili se zemští úředníci. Odvolávali se na to, že Lobkovic byl již odsouzen, a že není třeba nového procesu,⁴⁾ mimo to na svobody šlechtý české. Nejvyšší komoří Vilém Slavata zvláště důrazně hájil Lobkovice a práv stavovských, a tu jej Rudolf udeřil a vyhnal jej ode dvoru a z Prahy.⁵⁾ Lobkovic byl mučen a brzo potom zemřel.⁶⁾

¹⁾ *Stieve* II. 819. — ²⁾ Zpráva Soranzova ze dne 19. června. *Stieve* II, 798. — ³⁾ Sněmy VIII. 180. — ⁴⁾ Sněmy VIII. 183. — ⁵⁾ *Stieve* II. 798. Stvrzeno ode všech agentů. — ⁶⁾ *Tamtéž*. — Tobiáš Vischer píše 11. června arcivévodovi Maxovi: Popel ist vor 14 tagen gefoltet worden, weil er aber in der marter, um nichts zu bekennen, die zähne über einander gebissen, hat er eine geschwulst im halse bekommen, dazu ist der schlag gekommen, und so starb er am 27. Mai. Tomek píše, že zemřel 28. května. Ale dopis rady Loketské, zaslaný komoře, ze dne 28. května potvrzuje zprávu Vischerovu a zjišťuje, že Lobkovic zemřel

Tak celý průběh processu Lobkovicova a dalších osudů jeho nasvědčuje tomu, že se stanoviska stavů českých nemohl Lobkovic býti odsouzen a trestán pro události březnového sněmu r. 1593, a stalo-li se to, že to bylo porušení práv stavovských, *čin vystupující z rámce normálního řízení soudního*. Je-li tento vývod správný, potřebuje ještě posledního dokladu: apologie Lobkoviců musí se stavěti na stanovisko svrchu vytčené.

V tom je právě síla a přesvědčivost duchaplných apologií. Dokazují, že byl process proveden zcela proti všemu právu a zákonu, ne normálním způsobem. Zřízení zemské předpisovalo, že král má poháněti »tak jakž od starodávna bývalo, skrze prokuratora svého,«¹⁾ kdežto v citaci proti Lobkovicovi poháněl král sám a byl zároveň žalobcem, svědkem a soudcem.²⁾ Na straně 88. až 100. latinské apologie dokazuje autor, že pro stížný spis Lobkovic nemohl býti trestán. »Může-li kdo trestán býti z velezrády, obhajuje-li právo své a zákony? K čemu udělují se svobody a privilegia, nemají-li míti platnosti? Kdyby bylo dokázáno, že Jiří je autorem spisu, nežádal bych o prominutí trestu, ale o odměnu a chválu znamenitého, šlechtetného činu.«³⁾ Spis byl podán na sněmu, podle

27. května. [Roudnická knih. VI. H. 2.] Jiné dva listy nasvědčují tomu, že byla na Lobkovicovi vykonána posmrtní poprava. Jsou uchovány ve výtahu Balbinově v tomto znění:

1. Literae domini Sigismundi Miezsitzceckh von Weyskaw in Hoczeliz S. C. Mtis consiliani, truckses et supremi capitanei in bonis Caesareis. Accepi vestras literas ad cameram et ex speciali S. C. Mtis mandato tres personae exhibebunt meas literas (et) oretenus vobis mandabunt et in iis, quae expedire debent, non debetis impedire, et cum illi, quod mandatum ipsis expedierint, tunc iterum in cistam ipse includatur et summo mane in catholico templo prope arcem cum silentio sepeliatur. Post haec facta omnia prorsus nullo excepto hereditates perlustrentur et cum informatione, gnomodo res peracta sit, [nam S. Mtas non vult, nisi paucissimis hoc scire], ad me mittaturi; ultima Maii Pragae 1607.

2. Literae senatus [Cubitenensis] ad eundem dominum. Edler und gestrenger heirr. Significant se omnia perfecisse, dasz wie erstlich angedeuten abgeordneten personen in verrichtung desjenigen, was sie mit ermelten todtten körper ihren mündlich gehabten bevelch nach getan und fürgenommen etc. Dicunt interfuisse consulem Joannem Müller, Gregorium Hilling, apothecarium et senatorem et syndicum et omnia ea peracta statim die Pentecostes [června 3.], vesperi in eo templo in silentio effossum esse tumulum et die lunae Pentecostes [června 4.] summo mane in praesentia consulis Melchioris Ködig, Joannis Mülleri et syndici et decani, qui templum aperuit et wachtmeisteri et duorum famulorum Popelii, qui cum ianitore areis et vespillonibus defuncti cadaver portarunt sine omnibus cerimoniis et sine pulsu sepultum, ita ut nemo scire putetur, quia lateres di novo sunt positi pluribus in locis, itaque rumor est adhuc insepultum, alii vero dicunt esse in arce tumulatum. Datum 8. Junii 1607. Consul et senatus [Roudn kn. VI. H. 2. Nadpis zní: De morte Magnifici domini Georgii Popel de Lobkowicz originalia ex archivo collegii Comutoviensis S. J.] Sr. B. Bernau, Ještě něco o smrti Jiřího z Lobkovic. Sborník historický IV. 59. — ¹⁾ Zřízení zemské CV: — ²⁾ Latinská apologie 78 — ³⁾ Tamtéž 97.

zákonů, všichni o něm věděli.¹⁾ Proč ostatní zemští úředníci, proč celý sněm nebyl pohnán k zodpovídání atd.? Proč nebyl Lobkovic k smrti odsouzen?²⁾ Ale vědělo se dobře, že, kdyby se odvolal k veřejnosti, kdyby se rozšířilo, že je odsouzen pro stížný spis před 10 měsíci ve sněmu od stavů podaný, že by z toho vzešlo všude nebezpečné hnutí.³⁾

Nebyl-li rozvedený sněm r. 1593 objektivním důvodem k odsouzení a trestu Jiřího z Lobkovic, nebyl jistě ani císaři hlavní a jedinou příčinou vystupování proti Lobkovicovi. Tím přicházím k druhé, pozitivní části své práce. Hlavním pramenem je tu obšírná, netištěná posud zpráva císařova o processu, zaslaná arciknížeti Ferdinandovi.

* * *

V úzkém kruhu dvorních intrik pohybuje se život a pád Jiřího Lobkovic. V době své byl Jiří z Lobkovic často srovnáván s Jiřím z Poděbrad; srovnání to nebylo ani v jediném bodu oprávněno. Lobkovic nebyl ani státníkem, ani vůdcem mocné strany politické, náboženské, ale byl dvořanem. Jiří z Lobkovic nabyl takového vlivu, že se mu přičítala snaha státi se českým králem. V jiné době neměli bychom pro tento nepolitický postup vysvětlení. Doba Ferdinanda I. byla doba vynikajících státníků, ale Rudolf II. stál mimo poměry své doby, jimž se uzavíral. Vyčkávací politika Habsburků z první polovice 16. st. proměnila se zvolna v politiku kompromissní a v apathii. Život Rudolfa II. byl — jak píše Stieve — život vladaře z Orientu, jenž žije mezi čtyřmi zdmi. Jen na tomto pozadí nalezneme pochopení pro hlavní obrysy osudů Lobkovicových.

Hlavní movens v životě Lobkovicově je poměr jeho k arcivévodovi Ferdinandovi tyrolskému. Přišel na dvůr arcivévodův již v mládí svém, ale nezaujímal tu místa nadprostředního. Obrat v životě jeho nastal r. 1575 sňatkem s Kateřinou ze Šternberka. Nešlo při sňatku tom o získání bohatství, jak napsal Tomek a ostatní z něho. Rodinné poměry Ferdinandovy byly basí, na níž Lobkovic založil svůj život. Kateřina ze Šternberka byla dcera Kateřiny z Lokšan, tety Filipiny Velserové.⁴⁾ Majetek Kateřiny ze Šternberka nebyl značný. V době přesídlení Filipiny na Křivoklát jmenoval Ferdinand Šternberka hejtmanem na Křivoklátě. Otec Šternberkův Adam spravoval arcibiskupské panství Zelenou Horu. Ladislavovi ze Šternberka podařilo se prostřednictvím arcivévodovým získati panství k dědičnému užívání. Ale po smrti jeho nepřípadlo panství vdově Kateřině, nýbrž čtyřem synům. Kateřina snažila se

1) Tamtéž 103 — 2) Tamtéž 158. — 3) Tamtéž 57. — 4) Anna Velserová a Kateřina z Lokšan, rozené Adlerovy z Zinnburka, byly sestry.

vznést nároky na užívání důchodů z panství Pardubského, ale tomu se opřel arcibiskup, jemuž panství náleželo. ¹⁾

Daleko větší cenu než majetek měla pro Lobkovice přízeň, již arcivévoda zahrnoval matku i dceru Lokšanové. Přízeň ta datuje se z dob idylly královklátské. Kateřina st. z Lokšan byla ochránitelkou poměru mezi arcivévodou a Filipinou, a Ferdinand ji vždy počítal k svému příbuzenstvu. Rozumělo se samo sebou, že se postará o její dceru, jež byla Filipině přítelkyní. Šternberk byl kmotrem a vychovatelem dětí arcivévodových, a arcivévoda se staral o syny Šternberkovy a dceru jeho Marii považoval za svou. Když se Kateřina ze Šternberka podruhé vdala, měla dáti dceru od sebe, a tu jí píše arcivévoda: »Ich werd auch bericht, dass man euer tochter gern von euch nehmen wollt, nun wisst ihr euch zu erinnern, dass euer herr selig euer tochter noch in windeln ihr gnaden (Filipině Velserové) gebracht auf seiner hand und dieselb ihr gnaden geschenkt, so haben wir beide euch euere tochter vertraut, ist derhalben im namen unser beider mein befehl an euch ihr wollet in keinerlei weg euer tochter von euch geben, sunder dieselb bei euch behalten und wenn ihr unserem verbleiben nach herauf wird, so wollet sie mitnehmen.« ²⁾ Arcivévoda si dopisoval s Kateřinou ze Šternberka a svěřoval jí nejintimnější záležitosti. Ferdinand žil téměř jen svému šťastnému rodinnému životu, a Lobkovic toho plnou měrou využíval a zneužíval; až do doby pádu svého odvolával se na znalost rodinných poměrů arcivévodových. Císař napsal r. 1593, že Ferdinand byl Lobkovicovi »alles seines glücks und aufnehmens die einige ursach.« ³⁾

Na výslovné přání arcivévodovo přišel Lobkovic k císařskému dvoru. Měl tu u císaře zastupovati zájmy Ferdinandovy. O úloze, kterou tu hrál, podává nám jasný obraz korespondence jeho s arcivévodou. O poměru chorého císaře k arcivévodům nemusím se šířiti. Ferdinand opět a opět stěžuje si Lobkovicovi na nedůvěru Rudolfovu, že nemůže od něho ničeho dosíci, že, prosí-li oč, císař dělá opak toho, že sliby se mu nedodržují, čím častěji žádá o odpověď, tím méně se mu odpovídá atd. »Ich wasz nit«, píše »wie ichs um I. Mt. verschuldt, dass ich so gar kein stern bei I. Mt. haben kann.« ⁴⁾ Poměr se ještě mnohem zhoršil v době, kdy počalo se jednat o nástupci trůnu.

Přední snahou arcivévodovou bylo, aby pojistil budoucnost svých synů. Když se sešel r. 1578 s císařem v Linci, prosil ho, aby 200.000 zl., na něž měl nároky dle závěti královny Marie, bylo přeneseno na syny jeho a pojištěno jim zástavou některého kníže-

¹⁾ Hirn. 346. — ²⁾ Roudnický arch. B. 2. Arciv. Ferd. Kateřině z Lobkovic 1576, srpna 23., Inšpruk. L. a. — ³⁾ Viz přílohu. — ⁴⁾ Roudnický arch. B. 2. Arciv. Ferd. Jiřímu z Lobkovic 1579, dubna 27. Inšpruk. L. a.

ctví slezského. Císař prosbu odmítl. Arcivévoda obrátil se na Lobkovice, aby byl v této záležitosti solicítátorem, poslal mu memorial o věci a kreditivy. ¹⁾ Lobkovicovo vyjednávání zůstalo bez výsledku pro arcivévodu, ale zvýšilo vliv Lobkovicův.

Totéž se opakovalo při volbě biskupa Olomúckého. Syn Ferdinandův kardinal Ondřej byl vybídnut Olomúckým děkanem Janem Dombrovským, aby se ucházel o uprázdněnou stolicí biskupskou. Arcivévodovi přišlo to velmi vhod. Zdálo se, že volbě nebude nic v cestě. Papež doporučoval Ondřeje, a Dombrovský a kanovník dr. Petr Illicinus slibovali, že volbu prosadí. Však bylo třeba svolení císařova, a Ferdinand obrátil se na Lobkovice, aby je vymohl. Lobkovic odepsal arcivévodovi, že všemi silami chce k tomu pracovati, aby císař svolení dal, a aby Ondřej byl zvolen, ²⁾ ale místo toho intrikoval s Vratislavem z Pernštejna a s arcibiskupem u císaře a na Moravě proti volbě. A tak císař prohlásil, že Ondřej se pro Moravu naprosto nehodí. Arcivévoda si Lobkovicovi na to trpce stěžoval a napsal mu: »ich mag krat nit viel schreiwien, so weh thuett mir die unpilt; wollt Gott ihr könnt jetz nur ein halben tag bei mir sein, damit ich mit euch selbst reden kinnet.« ³⁾

Touto dvojí úlohou rostl vliv Lobkovicův u císaře. Od r. 1585 měl téměř denně audienci. Téhož roku byl jmenován nejvyšším hofmistrem. Císař zahrnoval ho dary. ⁴⁾ Počal býti považován za vůdce katolíků. Od r. 1584 byl v korespondenci s jesuity. Je známo, kterak jich řád v Čechách podporoval. Ne z přesvědčení; manželka jeho byla lutheranka.

Vyšší šlechta doby této podává obraz úplné demoralisace. Využívala poměrů u dvora, o přesvědčení a zájmech určité strany nemůže býti řeči. V korespondenci, v památnících nalezneme výroky krajního cynismu. Heslem Jiřího z Lobkovic bylo: »Pulchre mentiri non est peccatum.« Bohatá šlechta smála se všemu. Mezi stavy rozmohla se chvástavost v nebývalé míře. Chudší páni, rytířstvo, se scházeli, hrozili, po celou druhou polovici 16. st. se mluvilo o házení z oken, ale, trval-li sněm déle a výlohy rostly, vše se rozjelo. Z rostoucího ochuzení země a z luxu, jenž se vznášal, vznikala nebývalá touha po penězích; peněžní hospodářství se úplně zvrhlo, snadný kredit vedl k dluhům, a dluhy k odvislosti od šlechticů, kteří bohatli lichvařením. Ve všech vrstvách doby té vládlo lichva-

¹⁾ *Roudnický* arch. B. 2. Ferdinand tyrolský Jiřímu z Lobk. 1578, srpna 27 Inšpruk. L. a. — ²⁾ Ferdinand píše Lobkovicovi: »Ich hab krat hier euer schreiwien empfangen und daraus vernommen, mit was fleiss ihr des negocium Olomucense fürpracht, welches ich von euch zue gnaden aufnim, derweil ihr der sach so viel fürpracht, dass aber bisher darauf nichte erfolget von I. kais. Mt., des kummt mir wohl etwas bekummerlich fur. *Roudnický* arch. B. 2. 1579, dubna 27. Inšpruk. L. a. — ³⁾ Tamtéž, týž témuž. 1579, května 8. Inšpruk. L. a. — ⁴⁾ *Sr. Sněmy* VI. č. 321.—324.

ření nejhoršího druhu. Kde není materiální neodvislosti, tam není politické a společenské slušnosti. Velká část šlechty přestala se starati o záležitosti země a vracela se k naturálnímu hospodářství. Císař pak nevěděl, nechtěl vědět o ničem — vix putes meminisse illum se imperatorem esse, jak píše Daniel Eremita.¹⁾

V letech 80tých je správa země úplně v rukou kliky zemských úředníků. Náleželi k ní mimo oba Lobkovice Vilém z Rožmberka, nejvyšší kancléř Adam z Hradce, nejvyšší komorník Jan z Valdštejna, nejvyšší sudí zemský Jiří z Martinic, nejvyšší písař Michal Španovský, Jan Vchynský, purkrabí Karlštejnský, Burian Trčka a Trautson. Klinka byla všemohoucí. »Císař tancuje, jak mu pískáme,« napsal Lobkovic r. 1586 neznámému adressátu.²⁾ Když císař r. 1583 se obrátil přímo na stavy, napsali mu Vilém z Rožmberka, Jiří a Ladislav z Lobkovic, Michal Španovský, Burian Trčka a Jan Vchynský: »wir hätten uns aber untertänigist versehen, wie es zuvor üblichen allwegen im brauch gewesen, das Euer Mt. unser untertänigist rätliche gutbedenken gnädigist zuvor auch gehört und erwartet.«³⁾ Velmi poučný je dopis císařův ze dne 22. září 1585, v němž prosí Ladislava z Lobkovic o intervenci u Jiřího z Lobkovic, aby se přimluvil u zemských úředníků o povolení půjčky 40.000 zl., kterou císař potřeboval k přesídlení z Prahy, kde panoval mor.⁴⁾ O záležitosti země staral se — ve smyslu katolicismu — vlastně jen Vilém z Rožmberka, a o tom se říkalo, že to činí, aby dosáhl řádu zlatého rouna, kterého se mu také dostalo.⁵⁾

Ostré světlo na hospodaření kliky vrhá záležitost Mlado-Boleslavská. Mladá Boleslav se pod panstvím pánů z Krajku stala středem Jednoty. R. 1588 zemřel Adam z Krajku, zanechav bezdětnou vdovu Martu z Veselic. Dvě sestry jeho měly dle závěti otce Arnošta Konrada z Krajku obdržeti podíl na jmění a nedílnému majetku vládnouti spolu s bratry. R. 1577 obdržel Adam z Krajku od císaře svolení, s majetkem svým volně naložit; povolení toho použil potud, že odkázal ženě své jakési dávky v naturáliích, své movité jmění a určitou summu peněz, kterou jí měly sestry vyplatit. Po smrti jeho vznikly spory mezi sestrami, které se ujaly dědictví, a vdovou. Sestry obviňovaly vdovu, že si přivlastnila neprávem mnoho peněz, vdova tvrdila proti tomu, že jí nebylo vyplaceno, co jí náleží. Bratří usilovali o smír, ale marně,⁶⁾ a Marta z Veselic obrátila se o radu k Jiřímu z Lobkovic a jemu »tehdy v zemi mnohomocnému a vznešenému právem ujcovským a jakýmkoliv způsobem to panství i město jemu offerovala i presentovala.«⁷⁾ Jiří použil vítané příležitosti a počal se ujímati vdovy, ač byla víry

¹⁾ Iter Germanicum str. 8. — ²⁾ Roudnický arch. Sbírka Bouschkova X. — ³⁾ Sněmy VI. č. 194. — ⁴⁾ Tamtéž č. 353. — ⁵⁾ Gindely, Gesch. d. Böhm Brüder II. 294. — ⁶⁾ Gindely II. 302 a n. — ⁷⁾ Jiříka Bydžovského kronika Mlado-Boleslavská.

bratrské. Tomek píše, že jí sliboval manželství, a že to mu bylo později kladeno za vinu, ale tomu není asi tak, neboť Kateřina ze Šternberka posud žila.¹⁾ Podařilo se mu pohnout vdovu, že mu postoupila všechny své nároky na panství Boleslavské. Nepustil jí více z domu svého, kde po několika dnech, dne 26. srpna, náhle zemřela, »špatný koláč za svůj dar vzala,« jak píše Bydžovský.

Poněvadž nároky Lobkovicovy k získání panství Mladoboleslavského nestačily, použil proti sestrám z Krajku pomoci zemských úředníků. Napsal sestrám dopis, v němž jim oznámil, že císař dá je potrestat, poněvadž se ujaly panství, jež jako odúmrtí náleží císaři. Postrašené sestry spěchaly do Prahy, a zde se s nimi počalo jednati v domě Adama z Hradce. Přítomni byli Jiří z Lobkovic, Vilém z Rožmberka, Jiří Martinic, Jan z Valdštejna a zemský hejtman moravský Brtnický z Valdštejna. Sestrám se řeklo, že mají býti potrestány, ale že jim bude trest prominut, prodají-li panství Jiřímu z Lobkovic. Lobkovic jim nabízel 60.000 kop za panství, které mělo cenu víc než 200.000 kop. Po delším smlouvání uvolil se platit 100.000 kop, sestry svolily, a Mladá Boleslav byla majetkem Lobkovicovým. Bezpříkladné toto jednání budilo sice tu a tam pohoršení, ale kdo měl a mohl vystupovat proti nejvyšším úředníkům a rádcům císařovým? Kdosi ze šlechty chtěl žalovati Lobkovice, ale neucínil toho, žaloba by byla bývala bez výsledku.²⁾

Lobkovic nepodržel dlouho panství. Směnil je, připlativ 80.000 kop, s Bohuslavem Hasištejnským z Lobkovic za panství Chomutovské, při čemž posledního ošidil, neboť Chomutov měl dvojnásobnou cenu. Chomutov měl náležeti staršímu bratru Bohuslavovu Janu Valdemarovi, ale ten přišel do dluhů, Jiří z Lobkovic a Bohuslav Hasištejnský dluhy skupili a Jana Valdemara připravili o všechn majetek.³⁾ Hledal pomoci u Viléma z Rožmberka⁴⁾ a potom odešel do Saska, kde v Annaberku nuzně žil.

Zemští úředníci se brzo počali dělit ve dvě strany, stranu Lobkovicovu a Rožmberkovu. Rožmberk byl prvním po králi nejen svým sceleným majetkem, svým úřadem, ale i vlivem, jež měl

¹⁾ Sr. Sněmy č. 159. — ²⁾ Viz přílohu. — ³⁾ 1586, list. 30. píše Jan Valdemar sestře své Barboře. »Ich kann euch nit verhalten, dass mir diese stund ein schreiben von Sigmund Haslauer aus Prag zukommen, darinen ich vernimb, wie hart der obrist herr landhofmeister gegen mir gesinnt sein soll. Derowegen so wollet alle die schönen schlösser an thüren und sonsten lassen allbalden abbrechen, auch alle gläser und schüsseln in der weissen almer herauf nach Mascha schicken, auch alle himmelpett, die bräü, pfanen im bräuhaus, auch im lustgarten, bei den brunnen, die messeninstrument, so man ausschrauben kann und in summa was sonsten allenthalben wegzubringen ist, heraufschaffen lassen.« Roudnický arch. Sbírka Bouschkova VII. — ⁴⁾ Sněmy VII. č. 24. Jan Vchynský píše o tom Rožmberkovi: Neboť jistě jest to neslýchaná věc, jak se nyní s lidmi vůkol jde, a jak někteří oči lakomosti zaslepeny mají. Majíc přístup k vrchnosti, jiné lidí na masné krámy vydávají.

v zemi a mezi stavy. Lobkovicovi byl přirozeně v cestě. Na straně Rožmberkové byli hlavně Adam z Hradce, Joachim Kolovrat a při dvoře Leonard Harrach. Hlavním spojencem Lobkovicovým proti Rožmberkovi byl Trautson. Již od r. 1585 intrikují proti Rožmberkovi u císaře, ovšem bez výsledku. Rožmberk říkával o Lobkovicovi: »Bruder in dem gelben hut führt im herzen Judas blut.«¹⁾

Od r. 1585 dlel při dvoře pražském Ferdinandův agent Sprincenstein. Lobkovicovi byl nepohodlný. Téhož roku počalo se úsilovněji jednati o volbě římského krále. Sprincenstein byl za tou příčinou v Drážďanech, a Ferdinand sám počal jednati s papežem. O jednání tom, jež mělo zůstatí tajno, věděli v Praze jen Sprincenstein a Lobkovic. Pojednou však ví o něm císař, a Sprincenstein byl ode dvoru vypověděn.²⁾ Císař obviňoval arcivévodu přímo, že se chce zmocnit trůnu. Sprincenstein a nástupce jeho Geizkofler si stěžovali do Inšpruku, že Trautson a Lobkovic jsou vším vinní. Arcivévoda přerušil všechny styky s Lobkovicem. Ve spojení s arcivévodou Ferdinandem byl také Jan Vchynský, purkrabí Karlštejnský. V únoru r. 1586 zemřel kurfirst saský August. Arcivévoda chtěl vypravit Vchynského do Drážďan, aby pozdravil nástupce trůnu, císař dal k cestě svolení,³⁾ ale Lobkovic, jak se zdá, vyložil císaři věc tak, že se má v Drážďanech jednati o nástupnictví, a Vchynský upadl do nemilosti. Rumpf ho varoval, aby se měl na pozoru, a brzo potom byl zvednut process proti němu. Bylo použito sporu jeho s arcibiskupem.⁴⁾ Vchynský chtěl se utéci k arcivévodovi, ale Rožmberk vymohl mu prominutí od císaře. Lobkovic sám se za něho přimlouval.

Ještě více ilustrují poměry u dvora události r. 1588. Arcivévoda Max byl ve Slezsku, odkud přicházely nepříznivé zprávy. Lobkovic navrhoval, aby se vypravení vojska ku pomoci arciknížeti ponechalo knížatům a stavům slezským, z Čech aby se hotovost prozatím nevypravovala, nýbrž aby vše bylo ponecháno do příštího sněmu, že nebezpečí není tak veliké. Vilém z Rožmberka navrhoval opak.⁵⁾ Jednání bylo přerušeno zprávou o zajetí arcivévody. Císař považoval zajetí za potupu celého rodu a kladl vinu Lobkovicovi. Lobkovic proti tomu snažil se vše svěsti na Rožmberka, jehož neúnavně u císaře obviňoval.⁶⁾ Císař chtěl, aby se do Slezska vypravila hotovost, zemští úředníci a stavové byli původně proti tomu — opět vlivem Lobkovicovým — a prohlásili pak, že na tom stojí, »aby se bez rady zemské, tak jakž privilegium obecní království tohoto v sobě to obsahuje a zavírá, žádné války, jak z království

¹⁾ Třeboňský arch. Historica č. 5562. Rkp. řoudnické knihovny. VI. Fa. 2. díl L. — ²⁾ Sněmy VII. č. 11. Hirn II. 107. — ³⁾ Tamtéž. — ⁴⁾ Sněmy VII. č. 38. — ⁵⁾ Tamtéž č. 131, 132. — ⁶⁾ Tamtéž č. 166.

toho, tak z zemí k němu příslušejících před se nebraly.¹⁾ Již r. 1588 provádí Jiří Lobkovic politiku z r. 1593: používá stavů, aby zvýšil svůj vliv u císaře a stal se mu nezbytným.

Jak již řečeno, tížilo císaře velmi zajetí arcivévody Maxe. Proti zvyku svému obrátil se k arcivévodům o radu a pozval je ke schůzi do Prahy. Lobkovic byl proti tomu, aby Ferdinand tyrolský přijel do Prahy.²⁾ Chápeme proč. Posud vždy snažil se, aby zvětšoval svár mezi císařem a arcivévodou; návštěva Ferdinandova v Praze, v záležitosti, v níž bylo dohodnutí nutno, přišla mu velmi nevhod. Proto pokusil se zamezit shodu mezi císařem a arcivévodou tím, že obvinil arcivévodu u císaře neznámo z čeho. Císař byl rozhněván a arcivévoda uražen, že chtěl z Prahy ujetí.³⁾ Císař vzkázal po dvorním radovi Jakubu Kurzovi Geizkoflerovi, z čeho byl arcivévoda obviněn, a Geizkofler referoval to opět Ferdinandovi. Arcivévoda odpověděl, že lhal, kdo něco takového císaři řekl. Ale ani on, ani císař nevystoupili proti Lobkovicovi. Sebedůvěra jeho tím ovšem rostla.

Lobkovic nakládal špatně se syny Šternberkovými.⁴⁾ Arcivévoda psal mu dopis za tou příčinou. Lobkovic mu odpověděl hrubě. Po událostech r. 1588 zhoršila se značně nemoc císařova. Počalo se opět mluvit o tom, kdo bude jeho nástupcem. Lobkovic prý — podle zprávy císařovy — prohlásil, že on je dřevo, z jakého povstávají králové, a přijde-li arcivévoda Arnošt do Čech, že ho dá popraviti.⁵⁾ Šlechta česká v době té byla velmi pití oddána, z denníků Zdeňka z Lobkovic víme, že, byl-li v Praze, denně se scházely společnosti šlechticů k pitkám, v opilosti pak pronášela se slova podobná svrchupsaným. Ošem že bylo vše zas brzo do-neseno císaři.

V době té proměnila se řevnivost mezi Lobkovicem a Rožmberkem v zjevné nepřátelství. Lobkovicovi podařilo se obviniti Rožmberka u císaře, ale Rožmberk »málo na to dbal, jako heroický pán udatně sobě vedl, ani na první obeslání J. Mtí. Cské nedal sebou hnouti, tak že J. Mt. Cská sám za pánem posílal pana Rumpfa a pana Hofmana.«⁶⁾ Rožmberk udal proti tomu u císaře, jak si počínal Lobkovic při koupi panství Mladoboleslavského.⁷⁾ Císař vypo-věděl, pohnut k tomu Lobkovicem a papežským nunciem, alchymistu John Dee z Čech, ale Vilém z Rožmberka vzal jej tajně k sobě na Třeboň. Lobkovic prozradil to císaři.⁸⁾ Když se r. 1589 Rožmberk vrátil z Polska, vyslal Lobkovic k němu příbuzného svého Jana st. z Lobkovic, aby vyzvěděl, co Rožmberk zamýšlí.

¹⁾ Geizkofler píše arcivévodovi: es gibt einige, welche »die unvermeidliche zusammenkunft aus privataffektion verhindern wollen« Hirn II, 279. — ²⁾ Viz přílohu. — ³⁾ Zkracoval je o majetek. — ⁴⁾ Viz přílohu. — ⁵⁾ Tamtéž. — ⁶⁾ Březan, Život Viléma z Rožmberka 270. — ⁷⁾ Viz přílohu. — ⁸⁾ Život Viléma z Rožmberka 270.

Jan z Lobkovic oznámil mu, že Adam z Hradce, Hofman, Jetřich Vchynský a Albrecht Bryknar s Rožmberkem porady drží a se snaží, aby spiknutí smluvili, t. j. proti Lobkovicovi.¹⁾

¶ V nejbližších letech zasáhlo dvojí úmrtí mocně v život Lobkovicův. R. 1590 dne 6. května byla zabita manželka Lobkovicova Kateřina. Vracela se z kostela, a ve dveřích probodl ji syn Ferdinand dýkou. Smrt její znamenala mnoho pro Lobkovice. Kateřina požívala až do smrti své přízně arcivévodý Ferdinanda. V době, kdy již přerušil korespondenci s Lobkovicem, píše jí: »Liebe Frau Poplin. Ich bleib enker, wie ich allezeit gewesen bin,« a z ohledů na ni nevystupoval proti Lobkovicovi. Kateřina ml. z Lokšan byla, jak se zdá, šlechtná, passivní povaha. Téměř všechny dopisy její obsahují přímmluvu za někoho a téměř všechny počínají: »Pán můj poručil.« Brzo po její smrti počal arcivévoda Lobkovicovi projevovati svou nepřizeň. Vyslal k němu Geizkoflera, aby zaplatil dluh krivoklátský.

Křivoklát byl r. 1565 zastaven arcivévodovi Ferdinandovi za 46.000 zl.²⁾ R. 1575 chtěl se arcivévoda zástavy zbavit a nabídl ji Lobkovicovi. Lobkovic odpověděl vyhýbavě, že by si přál, aby Křivoklát zůstal arcivévodovi, poněvadž by pak arcivévoda přece občas do Čech přijel, a že ostatně může své peníze lépe uložit.³⁾ Protahováním podařilo se mu způsobit, že arcivévoda zmírnil původní žádanou cenu 67.000 zl. na 40.000 zl. Lobkovic zůstal summu tu dlužen. R. 1579 měnil Křivoklát za panství Mělnické, jež mu bylo zastaveno v ceně 21.500 kop na 20 let. Za přebytek summy zástavní podržel Lobkovic vsi Kněžives, Nesuchyni, Kounov, Krupou, Třtice, Lužnou, Lišany, Hředly a Řeňčov.⁴⁾ Arcivévoda nevymáhal dluhu, pokud žila Kateřina ze Šternberka.

Lobkovic odepřel Geizkoflerovi zaplacení. Odpověděl mu, že arcivévoda mu slíbil, že nebude dluhu požadovati, mimo to že mu slíbil dar 20.000 zl., že jsou tedy úplně vyrovnáni. Totéž opakovalo se r. 1591.⁵⁾ R. 1593 vyslal arcivévoda k Lobkovicovi Konráda Dieze, aby pohrozil Lobkovicovi processem, nezaplatí-li. Lobkovic odpověděl, že není arcivévodovi nic dlužen, že dluh, jenž se každá 3 léta neobnovuje, je promlčen, že stará Kateřina z Lokšan si zasloužila za služby své víc než 20.000, o něž se tu jedná, a hrozí-li mu arcivévoda processem, že jej přinucuje sáhnouti k poslednímu prostředku, říci něco, o čem posud nikomu neřekl, a předložiti dopis arcivévodův z doby, kdy měl býti poslán od císaře k arcivévodovi Matiašovi do Nizozemska. V dopisu tom že jej pobízí arcivévoda, aby na cestě do Nizozemska se stavil v Inšpruku,

¹⁾ Roudnický arch. Sbíрка Bouschkova X. Diplomatař Lobkovický III. —

²⁾ Sedláček, Hradý a zámky VIII. 33. — ³⁾ Roudnický arch. Arcivévoda Ferdinand Jiřímu z Lobkovic. 1575, ledna 31. Inšpruk L. a. — ⁴⁾ Diplomatař Lobkovický III. Sedláček VIII. 33. — ⁵⁾ Sněmy VII. č. 371, 375.

že má s ním co jednat, a slibuje mu zároveň 20.000. »Sollte ich nun, wie mir gedroht wurde, mit rechtlichen process angriffen werden, so müsste ich angeregtes schreiben zu meinem behelf fürlegen. Was nun das für ein ansehen gewinnen würde, wolle ihm zu reden nit gebühren.« ¹⁾ Lobkovic opíral se tedy jednak o to, že arcivévoda rodinné poměry své nepřipustí k veřejnému projednávání, jednak o to, že by mu bylo v nejvyšší míře nemilo, kdyby vyšlo na jevo, že chtěl r. 1580 vyjednávat za zády císařovými s Lobkovicem před jeho poselstvím do Nizozemska. Dopis, na nějž se Lobkovic odvolával, je zachován. ²⁾ Není v něm ani slova o 20.000 zl.

Mezi tím rozhodl se život Lobkovicův také v jiném směru. Dne 31. srpna 1592 zemřel Vilém z Rožmberka. Vlivem svým u stavů udržoval Rožmberk Lobkovic v mezích, smrtí jeho mez ta odpadla. A rivalita s Rožmberkem dala směr plánům Lobkovicovým.

R. 1554 vznikl spor mezi pány z Rožmberka a pány z Plavna o prvé místo v soudu zemském, ve sněmu a při korunovaci. Purkrabí Míšeňští odvolávali se na svou hodnost knížecí, Rožmberkové na to, že jim vždy přední místo náleželo, a že v Čechách není čtvrtého stavu. Ferdinand rozhodl ve prospěch Rožmberků. R. 1572 vymřeli purkrabí Míšeňští. R. 1590 žádal Vilém z Rožmberka císaře, aby jemu, snad v odměnu za snahy k vyřízení polské otázky, byla udělena hodnost purkrabí Míšenského. ³⁾ Kurfirst saský svolil, ale Lobkovic se postavil proti tomu a radil císaři, aby Rožmberkovi žádosti jeho nesplňoval, že stavové čeští knížata mezi sebou netrpí, a že je známo, jaké nesnáze vzešly s pány z Plavna. Sotva zemřel Rožmberk, přednesl Lobkovic císaři žádost, aby byla jemu udělena hodnost purkrabí Míšenského, aby zůstávala vždy nejstaršímu z Lobkoviců, a určil císaři termín, do kterého se měl rozhodnouti, chce-li žádosti vyhověti čili nic. A když se císař do předepsaného času nerozhodl, vzkázal mu Lobkovic po Trautsonovi, aby jej buď učinil purkrabím Míšenským nebo dal mu 30.000 tolarů, a opět určil císaři termín. Tu se císař rozhodl, že dá Lobkovicovi 30.000 tolarů. Když se to Lobkovic dověděl, vzkázal císaři, zda se domnívá, že, dal-li mu to, co mu slíbil, je tím zproštěn druhé prosby, a že bude císaři k službám ochoten?

Kdo chce psáti dějiny vlády Rudolfovy, musí psáti dějiny jeho nemoci a čísti Tacita. Z chorobného strachu před změnou, z bázně před veřejností ponechával císař vše v rukou několika lidí, jimž důvěřoval. Ale padl-li stín podezření na ně, měnila se náhle slepá

¹⁾ Tamtéž VIII. č. 164. — ²⁾ Roudnický arch. Arcivévoda Ferdinand Jiřímu z Lobkovic. 1580, července 7. Inšpruk. L. a. — ³⁾ Pro rok 1590 svědčí zpráva Březanova, že toho roku vypravil Rožmberk poselství ke kurfirstovi saskému s dary.

důvěra v nesmířitelný hněv. Když se Lobkovic po odmítnutí své žádosti počal ucházet o místo nejvyššího purkrabí, dal mu císař na srozuměnou, že nejvyšším purkrabím bude protivník jeho Adam z Hradce. Úloha Lobkovicova při dvoře byla tím de facto dohrána. A tu sáhl k poslednímu prostředku. Chtěl ztraceného vlivu znovu nabýti pomocí stavovskou. V domě Jiřího z Martinic se dala za tou příčinou porada.¹⁾ Lobkovic a přátelé jeho měli pohnouti stavy k oposičnímu projevu, potom »že on (Lobkovic) zase stavy s J. M. Cskou v dobré srozumění uvede a ty všechny věci spokojí.«²⁾ Císař měl poznati, že se neobejde bez Lobkovic, jemuž se mělo upokojení stavů přičísti za zásluhu. V případě nezdaru chtěl se Lobkovic utéci k arcivévodovi Ferdinandovi.³⁾ Ostatní je známo. Stavové se dali zneužiti, ale věc neměla výsledku. Nepřátelé Lobkovicovi se přičinili, aby postavili události sněmovní v pravé světl. Císař dal sepsati obšírný spis o proviněních Jiřího z Lobkovic a vypravil s ním radu svého Richarda Streina k arcivévodovi Ferdinandovi, jenž měl rozhodnouti o osudu Lobkovicově. Z předchozího je jasno, že nebylo pochyby, jak rozhodnutí to dopadne. Ferdinand radil císaři, aby si počínal opatrně, nevystupoval proti stavům, kteří za nic nemohou, ale jen proti Lobkovicovi, o němž píše, že jej seznal »für einen listigen, verschlagenen kopf, der seinen eigenen bekanntnuss nach auf beden axeln tragen könne und aller untreue voll ist.«⁴⁾ Lobkovic byl obžalován. O tom, co psal císař arcivévodovi, nemohla ovšem obžaloba mluvit, proto opírá se jen o sněm r. 1593. Ale Lobkovic věděl, že nejde o sněm, a že process proti Vřesovcovi a Ladislavu z Lobkovic je jen předeheurou. Od počátku processu říkal, že to nehledají pána z Vřesovic ani pana Ladislava bratra jeho, ale jeho samého.⁵⁾

Poměry při dvoře se změnou v osobách nezměnily. Nepřítel Lobkovicův Joachim Kolovrat přemluvil císaře, že prodal Lobkovicovi skonfiskované panství Chomutovské za 113.615 zl. rýn. 46 kr. městu Chomutovu.⁶⁾ Později se dověděl císař, že přišel při tomto prodeji o 300 000 zl., a Kolovrat měl být postaven před soud.⁷⁾

Shrneme-li vše, co víme o processu Lobkovickém, přicházíme k závěru, že nevzešel ze zřidel hnutí stavovského. Ale jistě je drastickým příkladem, označujícím klesání politického niveau vůdčích tříd českých v druhé polovici 16. st.

¹⁾ *Státní archiv* ve Vídni B. 8. Cedule k svědomí Jakubu Menšíkov proti Jiřímu z Lobkovic, S. d. koncept. — ²⁾ Tamtéž. — ³⁾ *Sněmy* VIII č. 165. — ⁴⁾ Tamtéž č. 75. — ⁵⁾ *Státní archiv* ve Vídni B. 8. Cedule k svědomí Janu z Valdštejna proti Jiřímu z Lobkovic. S. d. koncept. — ⁶⁾ Roudnický archiv A. 107. Kupní smlouva o panství Chomutovské. Současný opis. — ⁷⁾ Stieve, Briefe und Acten III. 96.

Příloha.

Zpráva císařova zaslaná arcivévodovi Ferdinandu tyrolskému o provi-
nčních Jiřího z Lobkovic.¹⁾

1593 květen.

Praemissis praemittendis. Genädigister herr. Die ursach dieser meiner
schickung ist das sonder hohe vertrauen so I. Kais. Mt. zu E. f. d. unzweifelich
tragen. Demselben nach haben I. Mt. nit umbghen kunnen E. f. d. durch
mich, den si verhofft haben E. f. d. darzue nit unangenemb sein soll und
gegen deme sie sich herwieder vertreulich zu eröffnen nit würden bedenken
haben, zu berichten und zu klagen und dero getreuen rat zu phlegen, wie
widerwertig es derselben in jüngsten angesetzten landtag der cron Beheim
und dermassen ergangen, dergleichen man seit ao. 47 von keinem landtag
erfahren noch gedenken, und dies alles furnemblich durch antrieb, auf-
wieglung und heimblich gesuechte practien des obristen landhofmeister herrn
Iorgen Poppl E. f. d. gewesten und wie man sagen möcht undankbaren
dieners, zum teil darumb sein intention zu dem obristen burgrafenambt
gleichsamb per indirectum zu erhalten, zum teil sich an I. K. Mt. doch un-
befuegt wie hernach zu vernehmen zu rächen, zum teil auch darumb I. Mt. zu
erweisen, was er vor allen anderen bei den ständen vermög und gelt. Und
darmit E. f. d. den grund und verlauf der sachen desto eigentlicher wissen
und vernehmen möchten, hält sich dieselb kurzlich also.

Gedachter landhofmeister ist derjenig gewesen, so I. K. Mt. zu diesem
landtag am meisten geraten, denselben sollicitirt und trieben hat und der-
gestalt trieben, dass auch I. K. Mt. kaumb raumb und weil gehabt, denselben
auf den von ihme geratenen tag auszuschreiben und anzustellen, darneben
sich viel erboten und vernehmen lassen, was er fur guete officia darbei prae-
stirn, leisten und erweisen well, und darmit er solches umb soviel besser und
fueglicher thuen kinn von I. Mt. begehrt, ime das directorium des landtags
einzuräumen und zu befehlen.

Ob nun wohl das bedenken darbei furgefallen, dass in landtagssachen
ein landhofmeister fur die ständ red und dieselben vertritt, wie dagegen der
obrist burgraf den kunig, so haben doch I. Kais. Mt. das hindangesetzt, ime
gänzlich vertraut und das bemelte directorium begerter massen anbevolhen.

Er hat auch dies vermelt, obwohl die ständ ein misfallen haben mochten,
dass das obriste burgrafenambt nit ersetzt sei, so well ers doch alles
stillen.

Krátká zpráva o sněmu r. 1593. Stížný spis ve sněmu podaný.

Dies ist, genädigister herr, die geschicht der sachen. Damit aber E. f. d.
auch ein wissen empfiähen, woher sein praetendirte offension und die durch
dies mitl gesuechte rach herkumb, hält es sich damit also. Der herr von
Rosenberg saliger hat bei I. Mt. angehalten umb den namen, titl und würden
des burgrafentumb Meissen. Darein hat der churfürst von Saxen schon ge-
willigt, I. Mt. haben die sachen in beratschlagung gezogen, un der andern
auch sein, des landhofmeister, rats gepflegt, der hats mit dem heftigsten
widerraten mit ausfuerung, dass Behaimb kein fursten leiden mög und was
hievor mit den fursten von Plaw fur differenz und was es diser cron fur un-
gelegenheiten bracht hab. Der herr von Rosenberg thuet kamb die augen zue,
so kombt er und hält bei I. Mt. darumben an, mit furgeben, mein es seinem
geschlecht zu ehren und dass jeder zeit bei dem ältesten verbleiben soll, wells
fur alle seine gnaden annehmen und nit allein, dass er dies also begert, sonder

¹⁾ Odpověď arcivévodovu viz ve Sněmích VIII. č. 74 a 75, podle níž je
také zpráva císařova datována.

hat I. Mt. ein termin zu dero entschluss angesetzt und benennt. I. Kais. Mt. haben sich indessen nit entschlossen, darauf ist er (nit) wieder kumen, aber allein nur durch herrn Trautsumb und abermalen eintweder die gedachte burgräfliche würden oder 30.000 taler gnadengeld auf die herrschaft Mielnik zu verschreiben begehrt und abermalen einen termin darzue I. Mt. gesetzt, in so viel wochen ja oder nein. I. Kais. Mt. haben sich folgend darüber entschlossen und ihm die begehrten 30.000 taler verwilligt. Hat I. Mt. er vermelden lassen, er verstehe durch die bewilligte 30.000 taler, dass ihm das ander abgeschlagen sei, hab I. Mt. zu antwort geben, I. Mt. haben das halten wollen, was si ime haben zugesagt, dass si sich in der zeit wollten resolviren, wann si ihm eines geben, wären sie mit dem andern billichen frei und stuent künftig zu I. Mt. gefallen?¹⁾ Dies ist I. Kais. Mt. erachtens die ursach zu seiner vermeinten offension und gesuechten rach.

Das obrist burggrafenambt der cron Behaimb belangent, darumb hat er gleichwohl aperte nit angehalten, wohl hat I. Kais. Mt. er zu verstehen geben, do sie das dem herrn obristen kanzler geben wurden, dass er mochte die verwaltung der canzlei neben seinem ambt haben, aber die nachgehende handlung gibt zu erkennen, durch was mitl er sein intention zu erhalten verhofft hat. Daraus E. f. d. hochvernünftig wohl abzunehmen, dass er nit allein kein ursach gehabt, sich dergestalt an I. Kais. Mt. zu rächen, sonder dass er viel billicher I. Kais. Mt. umb die erwiesenen gnad der 30.000 taler hätte dankbar sein sollen, wie auch umb andere gnaden, so seinem ganzen geschlecht von beiden Iren Mten, weilend kaiser Ferdinanden und Maximilian hochloblicher gedächtnus manichfältig widerfahren sein, wie auch von I. Mt. selbst, in dem sonderlich kaiser Ferdinand dies geschlecht, und wie E. f. d. dies besser wissen und gedenken, gleichsam aus dem aschen, wie man sagen möcht, herfur gezogen und inter principes populi gesetzt. So hat kaiser Maximilian sonderlich sein bruder herrn Lasla mit seiner gemahl ein grosse gnad und hilf erwiesen, darzue er sunst nit kumen wär. Was E. f. d. diesem landhofmeister fur grosse gnad getan, dass ist zum teil offenwar und am tag, und wissen es E. f. d. amb besten. So viel aber I. Kais. Mt. belangt, haben dieselb ihne anfangs zu ihren camerer angenommen und dass wider I. Mt. hochlob. ged. willen und meinung, wie dann I. Mt. derselben soliches verwiesen und under andern vermelt haben, si hätten es ihme billichen an augen ansehen sollen, dass ihme nit zu trauen. Hernach haben I. Mt. ihne in die rät befurdert, folgend in einem jahr, das nit bald erhört worden, deren obriste landofficierambten geben, das landrichter, camerer, landhofmeisterambt, und ob wohl I. Mt. ihme sunst bare gnaden nit getan, so hat er doch mit etlichen guetern, so er an sich gewendet, I. Mt. gnaden darbei sehr und wohl gennossen. Es hat auch ihme der herr von Rosenberg seliger wegen der herrschaft Punzl umb leib, ehre und guet zu bringen gedacht, da I. Kais. Mt. sich nit ihme opponirt und gleichsam von seinen händen salvirt hätt, wie dann schon einer von adel auf ihne derwegen ladungnemen und klagen wollen.

So hätten I. Kais. Mt. selbst von gedachter herrschaft Punzl wegen ein starken spruch zu ihme gehabt, dann er in der handlung so er mit den jungfrauen von Kreid getroffen ohne scheuch furgeben, I. Kais. Mt. als kunig hätten billichen spruch darzue, daher so sich mit ihme nit werden vergleichen, so müssen sie ohne das drum kumen. Dann hätt er gewusst, dass I. Mt. spruch und gerechtigkeit darzue haben, so hätt er als ain furnehmer landofficier und I. Mt. gelübter und geschwornen I. Mt. solches billichen eröffnen sollen. Haben dann I. Mt. keinen spruch darzue gehabt, so hat ihme abermalen nit geburt I. K. Mt. als seines kunigs und herrn namen zu seinem vortl zu misbrauchen. Aber I. Kais. Mt. haben dies, unangesehen, dass sie wohl zu einem andern ursach gehabt, ihme zu gnaden hingheen lassen und nachgesehen

¹⁾ Dubito ob ichs recht gemerkt. Po stráně.

Wie auch dises, dass er sich understanden zwischen I. Mt. und E. f. d. heimlichen misverstand und unfreundschaft einzusäen, zu pflanzen und zu erwecken, als dann beschehen ist, wie E. f. d. jungst zu Prag gewesen, das I. Mt. er gesagt, wassmassen E. f. d. so hoch empfunden hätten, dass sie die service von derselben genommen, so doch E. f. d. gnädigst wissen, wie es darmit ergangen, und als hernach solches I. Mt. durch herrn Kurzen an Geizkoller und dieser an E. f. d. unbenannt einiger person gelangen lassen, diesclb vermelt, dass wer solches I. Mt. bericht hab, mit unwahrheit bericht hab und begehrt I. Mt. soll ihr denselben nambhaft machen und vergünnen, dass sie ihne mög öffentlich vor E. Mt. tafl zu schanden machen. Das aber auch I. M. ime zu gnaden verhuet. Des nun alles unangesehen vernehmen E. f. d. wie er gegen I. Kais. Mt. gesinnt sei, und ist der hochmuert und hofart dises manns so gross, dass er ihme auch wohl darf träumen lassen, er welle noch kunig werden. Dann einmals die conversation bei ihme geben, damalen als I. Mt. schwach gewesen, wer I. Mt. succediren werde, hat er vermelt, er sei eben so wohl das holz, daraus man kunig mach und als sein weib selige darauf gesagt, was wird aber erzherzog Ernst darzue sagen, er vermelt, wann er ihn bekamb, wollt er ihm den kopf lassen abschlagen.

So werden E. f. d. ohne zweifel erindert sein, wie verächtlich und ungebührlich er E. f. d. schreiben, so sie ihme wegen seines stiefsohn, des herrn von Sternberg, getan tractirt, so doch E. f. d. alles seines glucks und aufnehmens die einige ursach ist.

Wann dann die sachen so wohl mit den ständen der cron Behamb als mit ihme landhofmeister also geschaffen sein, wie E. f. d. genädigst vernommen haben, und I. Kais. Mt. wissen, dass E. f. d. neben dero hochehrlichm beiwohnenden verstand sunst auch der behamischen sachen grosse erfahrungheit haben und sich erindern, als E. f. d. jungst zu Prag gewesen, gegen denselben vermelt, sie wüsten wie man die Beham tractiren soll und wollten I. Mt. wohl ein guten rat darzu geben kinnen, so ersuechen I. Kais. Mt. E. f. d. hiemit ganz vertraulich, vetterlich und freundlich, si wollten derselben ihren getreuen rat unbeschwert mittheilen, erstlichen was I. K. Mt. gegen den ständen furnehmen möchten, zum andern, wie der radlfuerer dieses spiels möchte gedemüetget werden, und was E. f. d. von ihme und seinen tugenden halten, weil E. f. d. ohne zweifel allerlei von ihme bewisst sein wird, wie dann I. Mt. sunst auch andere indicia und behelf wider ihne nit manglen werden und sich schon ihr viel under den ständen verlauten lassen, dass er aller sachen ursacher sei. I. Kais. Mt. kinnen dies einmal also nit hingheen lassen noch gedulden, nit allein seiner person halben, sunder auch darumb, damit andern sich der gleichen gegen I. Mt. zu understehen nit ursach geben werde. So haben E. f. d. darumben auch vernunftig zu bedenken, was auf sich hab, dass er alls I. Mt. verpflichtet untertan nit allein, sunder ein der furnembste landofficier die mascara gegen I. Mt. seinen kunig zu seinen selbst gefallen und wie man sagen möcht pro libidine an oder abziehen soll, und sich selbst ruemen dörf, er hab auf beiden axlen getragen. Was nun E. f. d. bei dieser sachen, so I. Kais. Mt. hoch anliegen, derselben raten, informirn und berichten werden, das wollen I. Kais. Mt. von E. f. d. zu einer sundern vertraulichen und hohen freundschaft annehmen und herwieder jederzeit gegen derselben und den ihrigen dankbärllich erkennen und zu vergelten unvergessen sein.

(Státní arch. ve Vídni. B. 8., concept s. d.)